

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Onderzoeksrapport Defensiemusea

Definitief

Colofon

Titel	Defensiemusea
Uitgebracht aan	Ministerie van Defensie
Datum	11 oktober 2022
Kenmerk	2022-0000245300

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
070-342 7700

Inhoud

1	Inleiding en centrale boodschap—1
1.1	Aanleiding onderzoek—1
1.2	Context—2
1.3	Werkwijze Deloitte—2
1.4	Centrale hoofdboodschap—3
1.5	Bevindingen berekeningen Deloitte—3
1.6	Aanbevelingen en vervolgstappen—4
2	Geen commentaar bij berekeningen eindrapport Deloitte, maar berekeningen geven geen zekerheid voor de toekomst—5
2.1	Berekeningen eindrapport Deloitte—5
2.1.1	Scenario 1: behoud vier musea zonder noodzakelijke investeringen—5
2.1.2	Scenario 2: behoud vier musea met noodzakelijke investeringen—6
2.1.3	Scenario 3: van vier naar twee musea—7
2.2	Conclusies en aanbeveling berekening scenario's Deloitte in impactanalyse consistent en volledig weergegeven—8
3	Aanbevelingen en vervolgstappen—9
4	Verantwoording onderzoek—10
4.1	Doelstelling en onderzoeksvraag—10
4.2	Object van onderzoek, afbakening en definities—10
4.3	Referentiekader—10
4.4	Gehanteerde Standaard—11
4.5	Verspreiding rapport—11
5	Ondertekening—13
6	Managementreactie—14

1 Inleiding en centrale boodschap

1.1 Aanleiding onderzoek

De Stichting Koninklijke Defensiemusea (SKD) heeft aan de Plaatsvervangend Commandant der Strijdkrachten (PCDS) aangegeven dat het museaal bestel niet toekomstbestendig is en de jaarlijkse subsidie de komende jaren structureel zal moeten worden verhoogd. Dit heeft onder meer te maken met aanpassingen in de DBFMO¹-overeenkomst voor het Nationaal Militair Museum (NMM). Zo maakt na 2024 het onderhoud en vervanging van de vaste expositie geen deel meer uit van de overeenkomst en komt voor rekening van de SKD. Daarnaast heeft de SKD aangegeven dat er de komende jaren aanzienlijk geïnvesteerd moet worden in de huisvesting van drie van de vier Defensiemusea. Het betreft hier het Mariniersmuseum in Rotterdam, het Marinemuseum in Den Helder en het Marechausseemuseum in Buren. De huisvesting van het NMM in Soesterberg is op orde.

De investering is niet alleen om bestaande knelpunten te verhelpen, maar ook ten behoeve van verdere ontwikkeling om als museum relevant te blijven. Zo voorzien de ambities voor het Marinemuseum 2.0 onder meer in het op hetzelfde niveau brengen van dit museum als het NMM. De PCDS heeft aan de SKD gevraagd verschillende scenario's te laten doorrekenen. De SKD heeft Deloitte de opdracht gegeven om de scenario's te laten doorrekenen. De drie scenario's zijn:

1. Instandhouding van de huidige situatie. Met de situatie wordt bedoeld het behoud van de huidige 4 musea, echter zonder het uitvoeren van de noodzakelijke investeringen.
2. Het behoud van de huidige 4 musea, maar met het doorvoeren van noodzakelijke investeringen in huisvesting, opdat wordt voldaan aan regelgeving van de overheid inzake werkomstandigheden, bewaaromstandigheden collectie en toegankelijkheid publiek. De noodzakelijke investeringen hebben betrekking op het Marinemuseum en het Marechausseemuseum.
3. Incorporatie van het Mariniersmuseum en het Marechausseemuseum bij respectievelijk het Marinemuseum en het Nationaal Militair Museum (van 4 naar 2 musea). Ook in dit scenario wordt de onder scenario 2 genoemde noodzakelijke investering in het Marinemuseum uitgevoerd, de investering in het Marechausseemuseum komt dan te vervallen.

¹ Design, Build, Finance, Maintenance and Operate.

De eindrapportage van Deloitte is 3 maart 2022 opgeleverd². De PCDS heeft aan de ADR gevraagd commentaar te leveren bij deze doorrekeningen.

1.2 Context

Het beheer van de collecties van de Staat, zijnde de Rijkscollectie Militair Erfgoed (betreffende de collecties van het NMM in Soesterberg en het Marinemuseum in Den Helder) en van de collecties die aan de Staat in bruikleen zijn gegeven (betreffende de collecties van de Stichting Museum der Koninklijke Marechaussee in Buren en de Stichting Historische Verzameling Korps Mariniers in Rotterdam), werd overgedragen aan de SKD. Met het tekenen van de Beheerovereenkomst in 2015 is de uitvoering van deze verantwoordelijkheid, met terugwerkende kracht tot 1 oktober 2014, belegd bij de SKD.

Uit hoofde van de *Erfgoedwet*³, is de Minister van Defensie verantwoordelijk voor de onder diens beheer berustende museale voorwerpen waarvan de Staat eigenaar is of waarvan het beheer door een derde aan de Staat is toevertrouwd. In de praktijk is de verantwoordelijkheid thans belegd bij de PCDS en stoelt op afspraken die in mei 2011 door de Secretaris-generaal en de Commandant der Strijdkrachten zijn overeengekomen.⁴

De huisvesting van het Mariniersmuseum en van het Marechausseemuseum zijn geen eigendom van Defensie en worden gehuurd. De Minister van Defensie is als formele beheerder van de Rijkscollectie Militair Erfgoed (en aan deze in bruikleen verstrekte voorwerpen) de primaire subsidieverstrekker, die namens hem/haar jaarlijks door de Secretaris-generaal aan de SKD wordt verstrekt.

1.3 Werkwijze Deloitte

De werkwijze van Deloitte is verantwoord in de inleiding van het eindrapport. Uit de inleiding blijkt welke documentatie is geraadpleegd en dat deze is gevalideerd en aangevuld met interviewgesprekken. Voor sommige berekeningen moest door Deloitte aannames worden gedaan. De financiële impact van de drie scenario's is door Deloitte in beeld gebracht voor de SKD als geheel. In het eindrapport is geen uitspraak gedaan over de financiële performance van de individuele musea, zoals bijvoorbeeld over de kosten en opbrengsten per bezoeker. In een aantal scenario's worden investeringen berekend. De bijbehorende kapitaallasten zijn als effect op de exploitatie bij de diverse scenario's berekend.

² Eindrapportage Financiële Impactanalyse Stichting Koninklijke Defensiemusea, Deloitte, 3 maart 2022, kenmerk 21-311525824.

³ Wet van 9 december 2015, houdende bundeling en aanpassing van de regels op het terrein van cultureel erfgoed (*Erfgoedwet*) welke per 1 juli 2016 in werking trad.

⁴ Afspraken tussen SG en CDS, 16 mei 2011 (BS2011016182).

De in de eindrapportage opgenomen cijferopstellingen zijn gemaakt voor een goede vergelijking van de verschillende scenario's. De verwerking in toekomstige begrotingen en jaarrekeningen kan, als gevolg van de gehanteerde verslaggevingsregels binnen Defensie, hiervan afwijken.

Bij het opmaken van ons commentaar is rekening gehouden met deze werkwijze. De door Deloitte geraadpleegde documentatie is opgevraagd en de toegepaste aannames zijn beoordeeld. Vervolgens zijn de berekeningen becommentarieerd die ten grondslag liggen aan de becijferde kapitaallasten als effect op de exploitatie bij de diverse scenario's. In de volgende paragraaf staat ons commentaar per scenario.

1.4 Centrale hoofdboodschap

De centrale vraag in dit onderzoek is: *"Welk commentaar kan worden gegeven op de door de SKD aangeleverde financiële cijfers en toelichting van de verschillende scenario's? Voor het geven van commentaar wordt gekeken naar de volledigheid, de juistheid en plausibiliteit van de financiële cijfers"*.

De SKD heeft Deloitte opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar de financiële effecten van drie scenario's voor de toekomst van de SKD. Wij hebben geen commentaar op de door Deloitte uitgevoerde berekeningen, vastgelegd in de financiële impactanalyse SKD. De cijfers sluiten aan bij de door de SKD aangeleverde documentatie. Tevens zijn de relevante geldstromen meegenomen uit deze documentatie en zijn alle door de SKD aangeleverde scenario's doorgerekend. De financiële onderbouwing, toelichting en conclusies per scenario zijn op gelijke, consistente wijze door Deloitte navolgbaar onderzocht. De uitgangspunten, aannames en eventuele beperkingen zijn per scenario toegelicht.

1.5 Bevindingen berekeningen Deloitte

Onze bevindingen op de berekeningen van Deloitte van bovenstaande scenario's zijn als volgt:

- Deloitte hanteert als basis voor de drie scenario's de cijfers uit de jaarrekening van 2019, omdat dit jaar het laatste jaar is geweest zonder de effecten van de COVID-19 maatregelen.
- De vergelijking van de jaarrekening 2019 met latere jaren is door ons geanalyseerd. We hebben geen commentaar bij de berekeningen en de op de documenten gebaseerde cijfers.

De cijfers zijn op navolgbare wijze overgenomen uit de door Stichting Koninklijke Defensiemusea beschikbaar gestelde documenten. De berekeningen en vergelijkingen met andere jaren zijn ook goed navolgbaar.

Wij vinden de bespreking daarvan met het management zeer relevant. De conclusie dat de cijfers uit 2019 representatief kunnen zijn vinden wij plausibel. Echter, ook wij kunnen geen zekerheid geven over mogelijke exploitatiecijfers in de toekomst.

- De berekeningen die Deloitte heeft gemaakt voor de drie scenario's of heeft overgenomen uit de geraadpleegde documenten zijn juist en navolgbaar uitgevoerd of overgenomen. Ook de door Deloitte gehanteerde aannames en uitgangspunten zijn voor ons plausibel.
- Wij merken op dat Defensie ervan bewust moet zijn dat alleen de noodzakelijke investeringen in huisvesting zijn doorgerekend. Eventuele extra investeringen leiden tot een verhoging van de door Deloitte berekende kapitaallasten. Voorbeelden zijn het samenvoegen van musea, extra investeringen voor het Marechaussee museum en een duurdere variant voor het Marinemuseum (2.0 variant, vergelijkbaar met het Nationaal Militair Museum).
- De berekeningen van Deloitte zijn gebaseerd op aannames en prijspeil 2021 voor wat betreft de exploitatie. De investeringen hebben een prijspeil van 2019. De investeringen/kosten staan gepland vanaf 2025.

1.6 Aanbevelingen en vervolgstappen

- Wij onderschrijven de aanbeveling van Deloitte dat bij toekomstige besluitvorming de informatie die ten grondslag ligt aan de impactanalyse geactualiseerd en verder onderbouwd moet worden.
- Vooruitlopend op een toekomstig besluit adviseren wij eerst draagvlak te zoeken onder direct betrokkenen die zeggenschap hebben in het keuzeproces voor een scenario of een variant daarop. Het vinden van draagvlak is niet alleen afhankelijk van financiële overwegingen. In deze afstemming adviseren wij vervolgens de uitgangspunten, aannames en beperkingen per scenario mee te wegen.
- Na afstemming adviseren wij de voorgenomen keuze verder uit te werken en te bespreken ter voorbereiding van het definitieve besluit.

2 Geen commentaar bij berekeningen eindrapport Deloitte, maar berekeningen geven geen zekerheid voor de toekomst

De bevindingen worden door Deloitte in het eindrapport beschreven in 4 paragrafen, waarbij in iedere paragraaf wordt ingegaan op de gehanteerde uitgangspunten en aannames. Het eindrapport geeft inzicht in de berekeningen, bevindingen en conclusies per scenario. De eerste paragraaf betreft de basis voor alle scenario's (de jaarrekening 2019). De drie daaropvolgende paragrafen in het eindrapport behandelen de drie eerder beschreven scenario's. De impactanalyse sluit af met een samenvatting van conclusies en aanbevelingen. Voor ons commentaar hanteren we eenzelfde structuur. We geven commentaar per scenario en vervolgens op de samenvatting van conclusies en aanbevelingen.

2.1 Berekeningen eindrapport Deloitte

Deloitte hanteert als basis voor de drie scenario's de cijfers uit de jaarrekening van 2019, omdat dit jaar het laatste jaar is geweest zonder de effecten van de COVID-19 maatregelen. De exploitatie is in het eindrapport weergegeven in een tabel. Deze basis is vervolgens door Deloitte gecheckt op representativiteit aan de hand van de jaarrekeningcijfers 2020, de uitkomsten over de exploitatie over 2021 en het jaarplan 2022. De door Deloitte in beeld gebrachte verschillen zijn geanalyseerd en vervolgens besproken met het bestuur en de manager bedrijfsvoering van de SKD. De vergelijking van de jaarrekening 2019 met latere jaren is door ons geanalyseerd. We hebben geen bevindingen bij de berekeningen en de op de documenten gebaseerde cijfers.

2.1.1 *Scenario 1: behoud vier musea zonder noodzakelijke investeringen*

Scenario 1 betreft het behoud van vier musea zonder de door het bestuur genoemde noodzakelijke investeringen uit te voeren. Omdat dit scenario als niet realistisch wordt beoordeeld in het eindrapport, wordt scenario 1 'basisexploitatie' genoemd.

Deloitte noemt het contract met Heijmans en inflatie/prijsindexering rijksbijdrage als twee belangrijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de exploitatie van de komende jaren en die kunnen leiden tot een afwijking van het uitgangspunt van een sluitende exploitatie.

In het contract met Heijmans is opgenomen dat met ingang van 2025 vervangingsinvesteringen en onderhoudsuitgaven met betrekking tot het museaal onderhoud in het NMM voor rekening van de Stichting komen, waar deze posten nu nog voor rekening van de verhuurder komen.

Deloitte geeft terecht aan dat de gemiddelde last voor deze posten (400.000 euro per jaar) slechts een globale aanname is. De kosten voor door de Stichting gewenste modernisering van het NMM zijn hierin nog niet geraamd. Ook kan de stijgende inflatie nog invloed hebben op de globale aanname.

Voor het bepalen van de "basisexploitatie" voor de komende jaren gaat Deloitte uit van een inflatie van 3% over de kosten en opbrengsten, exclusief de rijksbijdrage. De door ons nagelopen doorrekening van de "basisexploitatie" voor de komende jaren en het gevolg voor de basisexploitatie op basis van een inflatiepercentage van 3% heeft niet geleid tot significant commentaar. Deze berekening is goed navolgbaar. Wij verwachten echter dat de loonkosten, huur en onderhoudskosten geen gelijke trend in het in de berekening gebruikte inflatiepercentage zullen laten zien. Wat ons opvalt is dat het huidige inflatiepercentage (CBS CPI 10,3% in juli 2022) significant hoger ligt dan waarmee Deloitte rekende in haar onderzoeksperiode. Wij onderschrijven dan ook de aanbeveling van Deloitte dat bij toekomstige besluitvorming de informatie die ten grondslag ligt aan de impactanalyse geactualiseerd en verder onderbouwd moet worden.

De totale kosten basisscenario 1 bedragen € 900.000, bestaande uit inflatiekosten ad € 500.000 en contract Heijmans ad € 400.000.

Op basis van de goed navolgbare bevindingen is de samenvatting voor scenario 1 consistent met de bevindingen uit deze paragraaf. Wij hebben geen commentaar op de juistheid en volledigheid van de berekening.

2.1.2 Scenario 2: behoud vier musea met noodzakelijke investeringen

Scenario 2 betreft het behoud van de vier musea en het uitvoeren van noodzakelijke investeringen in de huisvesting. Deloitte hanteert verschillende uitgangspunten en aannames. Deze zijn door ons doorgenomen en met Deloitte besproken. Dit zijn kort samengevat:

- Uitgangspunt is de jaarrekeningcijfers 2019.
- De noodzakelijke investeringen betreffen investeringen om de musea met de huidige functionaliteiten in stand te houden.
- Noodzakelijke investeringen voor het Marechausseemuseum zijn een eerste raming.
- Noodzakelijke investeringen voor het Marinemuseum zijn gebaseerd op variant C, de minimale variant.
- Publieksinkomsten stijgen niet.
- Investeringen worden gefinancierd door een lening van het Rijk.

- Investerings leiden tot extra rente- en aflossingslasten (kapitaallasten).

Wij merken op dat Defensie bewust moet zijn dat extra investeringen voor het Marechausseemuseum of de keuze voor een duurdere variant voor het Marinemuseum niet zijn doorgerekend. Eventuele extra investeringen leiden dus tot een verhoging van de door Deloitte berekende kapitaallasten. Of en hoe Defensie de investeringen financiert is onderdeel van onderhandelingen tussen de SKD en Defensie. De berekeningen die Deloitte heeft gemaakt of heeft overgenomen uit de geraadpleegde documenten zijn juist en navolgbaar uitgevoerd of overgenomen.

Op basis van bovenstaande uitgangspunten en aannames komt Deloitte voor dit scenario voor een vergelijk tot de basisexploitatie scenario 1. Gecumuleerd rapporteren ze vanaf 2025 een nadelig effect van 2,1 miljoen euro. Dit is inclusief het nadelig effect inflatie en wijziging contract Heijmans. De onderliggende berekeningen zijn voor ons navolgbaar opgemaakt.

2.1.3 *Scenario 3: van vier naar twee musea*

Scenario 3 gaat uit van sluiting van zowel het Mariniersmuseum en het Marechausseemuseum en het integreren daarvan in respectievelijk het Marinemuseum en het NMM. Ook voor dit scenario gaat Deloitte uit van uitgangspunten en aannames. Deze zijn kort samengevat:

EXPLOITATIE

- Uitgangspunt is de jaarrekeningcijfers 2019.
- Personeelskosten.
2 tot 3 fte'n gaan over naar het NMM respectievelijk het Marinemuseum.
1 fte bedraagt 80K euro per jaar.
- Besparing op afschrijvingskosten bedraagt 44K euro per jaar.
- Besparing op de overige lasten door samenvoeging zijn 50 tot 60%.
- Besparing op de huisvestingslasten bedraagt 75%.
- Publieksinkomsten komen te vervallen.
- De rijksbijdrage blijft onveranderd.
- De bijdrage van de gemeente Rotterdam wordt zonder en met de bijdrage meegenomen in de verdere uitwerking van de berekeningen.
- Overige inkomsten en opbrengsten (zoals schenkingen), uitgaande van het jaarplan 2022 en mondelinge toelichtingen, blijven waarschijnlijk ongewijzigd.
- Schenkingen vanuit de Stichting Historische Verzameling Korps Mariniers (SHVKM) blijven na integratie mogelijk achterwege.
- Investerings worden gefinancierd door een lening van het Rijk.
- Investerings leiden tot extra rente- en aflossingslasten (kapitaallasten).

INVESTERINGEN

- Extra kosten van investeringen als gevolg van de inhuizing van het Mariniersmuseum bij het Marinemuseum: 9 miljoen euro, met 30-jarige kapitaallast van 390K euro per jaar.
- Noodzakelijke investering in Marechausseemuseum ad 3 miljoen euro vervalt.
- Samenvoegingskosten: 3,8 miljoen euro, inclusief 30-jarige kapitaallast van 160K euro per jaar.

Uitgaande van het berekende resultaat volgens scenario's 1 en 2 van 2,1 miljoen euro negatief, komen de totale kosten van scenario 3 vanaf 2025 uit tussen de 1,1 - 1,3 miljoen euro nadelig, oplopend tot 1,7 miljoen euro nadelig.

Deloitte heeft ons op navolgbaar wijze uitgelegd hoe exploitatiekosten wegvallen, stijgen dan wel (gedeeltelijk) zullen overgaan na integratie. Dit betreft geen exacte wetenschap met een klip en klare p*q berekening. Maar de aannames en uitgangspunten komen ons plausibel over en zijn vervolgens rekenkundig juist opgenomen in de berekeningen voor het exploitatieresultaat. De cijfers zijn juist overgenomen en verwerkt in de tabel en grafiek behorend bij scenario 3.

2.2 Conclusies en aanbeveling berekening scenario's Deloitte in impactanalyse consistent en volledig weergegeven

Het eindrapport financiële impactanalyse SKD van Deloitte sluit af met een samenvatting en aanbevelingen. De conclusies uit de doorgerekende scenario's zijn consistent en volledig overgenomen in de samenvatting.

3 Aanbevelingen en vervolgstappen

In dit onderzoek geven wij commentaar op de door de SKD aangeleverde financiële impactanalyse SKD. De impactanalyse is door Deloitte uitgevoerd, in opdracht van de SKD. Deloitte heeft onderzoek gedaan naar financiële effecten van drie scenario's voor de toekomst van de SKD. Deze drie scenario's zijn voorafgaand aan het onderzoek door de SKD geformuleerd.

- Op basis van ons commentaar komen we tot de navolgende aanbevelingen:
Wij onderschrijven de aanbeveling van Deloitte dat bij toekomstige besluitvorming de informatie die ten grondslag ligt aan de impactanalyse geactualiseerd en verder onderbouwd moet worden.
- Vooruitlopend op een toekomstig besluit adviseren wij eerst draagvlak te zoeken onder direct betrokkenen die zeggenschap hebben in het keuzeproces voor een scenario of een variant daarop. Het vinden van draagvlak is niet alleen afhankelijk van financiële overwegingen. In deze afstemming adviseren wij vervolgens de uitgangspunten, aannames en beperkingen per scenario mee te wegen.
- Na afstemming adviseren wij de voorgenomen keuze verder uit te werken en te bespreken ter voorbereiding van het definitieve besluit.

4 Verantwoording onderzoek

4.1 Doelstelling en onderzoeksvraag

Het doel van het onderzoek is het geven van inzicht aan de PCDS in de kwaliteit van de door de SKD aangeleverde financiële cijfers en toelichting van de verschillende scenario's.

Welk commentaar kan worden gegeven op de door de SKD aangeleverde financiële cijfers en toelichting van de verschillende scenario's? Voor het geven van commentaar wordt gekeken naar de volledigheid, de juistheid en plausibiliteit van de financiële cijfers.

4.2 Object van onderzoek, afbakening en definities

Het object van onderzoek zijn de door de SKD aangeleverde financiële cijfers en toelichting van de verschillende scenario's. Deze worden getoetst aan de hand van de aspecten van het referentiekader. De totstandkoming van de scenario's en de wegging van de uitkomsten van de berekeningen vallen buiten de scope.

Wij hebben de doorrekeningen nagelopen en hebben daarbij het eindrapport van Deloitte inclusief de door de SKD aan Deloitte beschikbaar gestelde documenten onderzocht. De tijdens dit onderzoek gerezen vragen hebben wij kunnen stellen aan de bij het eindrapport betrokken director en senior manager van Deloitte, tijdens een bespreking op 21 april 2022.

4.3 Referentiekader

Voor het geven van commentaar wordt gekeken naar de volledigheid, de juistheid en plausibiliteit van de financiële cijfers. Deze zijn hieronder verder uitgewerkt.

Criteria	Aspecten
Juistheid	<ul style="list-style-type: none">• De cijfers kloppen, de berekeningen zijn juist.• De cijfers sluiten waar mogelijk aan bij de geraadpleegde brondocumenten: zoals jaarrekeningen, jaarverslagen en onderzoeken van het SKD.• Van alle gebruikte brondocumenten is een juiste bronvermelding opgenomen.

Volledigheid	<ul style="list-style-type: none"> • Alle geldstromen zijn meegenomen. (bijvoorbeeld subsidies, personele kosten, investeringen, overige exploitatiekosten) • Alle door deSKD aangeleverde scenario's zijn doorgerekend en geven antwoord op de door opdrachtgever gestelde (onderzoeks)vragen. • Deloitte heeft over voldoende informatie kunnen beschikken. De SKD heeft er voldoende op toegezien dat de voor het onderzoek van Deloitte benodigde documenten zijn aangeleverd en benodigde functionarissen bereikbaar waren voor vragen.
Plausibel	<ul style="list-style-type: none"> • De cijfers en de onderbouwingen zijn aannemelijk, begrijpelijk en acceptabel. De gehanteerde rekenmethoden sluiten aan bij de door defensie gehanteerde methoden. Als van deze rekenmethoden wordt afgeweken, wordt dit toegelicht en is een uitleg over de gehanteerde methode opgenomen; • Het is mogelijk de uitkomsten te reconstrueren. • De financiële onderbouwing en toelichting per scenario's is op gelijke, consistente wijze onderzocht. De onderbouwing en toelichting van de scenario's zijn onderling te vergelijken. • De uitgangspunten, aannames en eventuele beperkingen zijn nader toegelicht.

4.4 Gehanteerde Standaard

Deze opdracht is uitgevoerd in overeenstemming met de Internationale Standaarden voor de Beroepsuitoefening van Internal Auditing. Dit onderzoek verschaft geen zekerheid in de vorm van een oordeel of conclusie, omdat het een onderzoeksoopdracht betreft en geen controle-, beoordelings- of andere assurance-opdracht. Als hier wel sprake van was geweest, dan zouden we wellicht andere zaken hebben geconstateerd en gerapporteerd.

De opdracht is uitgevoerd conform de algemene uitgangspunten voor de uitoefening van de interne auditfunctie bij de rijksdienst. Daarbij hoort ook een stelsel van kwaliteitsborging. Een onderdeel daarvan is dat er een onafhankelijke kwaliteitstoetsing heeft plaatsgevonden op deze onderzoeksoopdracht.

4.5 Verspreiding rapport

De opdrachtgever, PCDS, is eigenaar van dit rapport. Dit rapport is primair bestemd voor de opdrachtgever met wie wij deze opdracht zijn overeengekomen. Hoewel het rapport de context van het onderzoek zo goed mogelijk probeert te beschrijven, is het mogelijk dat iemand die de context niet (volledig) kent, de uitkomsten anders interpreteert dan bedoeld.

In de ministerraad is besloten dat het opdrachtgevende ministerie waarvoor de Auditdienst Rijk (ADR) een rapport heeft geschreven, het rapport binnen vier weken op de website van de rijksoverheid plaatst, tenzij daarvoor een uitzondering geldt. De minister van Financiën stuurt elk halfjaar een overzicht naar de Tweede Kamer met de titels van door de ADR uitgebrachte rapporten en plaatst dit overzicht op www.rijksoverheid.nl.

5 Ondertekening

Den Haag, 11 oktober

6 Managementreactie

t.a.v J.P. Looman RA CIA
Postbus 20201
2500 EE Den Haag

Directie Plannen
Bestuursondersteuning CDS

Locatie
Den Haag - Plein
Kalvermarktcomplex
Kalvermarkt 32
's Gravenhage

Postadres
Postbus 20701
2500 ES 'S-GRAVENHAGE

05 OKT. 2022

Datum

Betreft Managementreactie Onderzoek Defensiemusea

www.defensie.nl

Onze referentie
BS2022022783

Uw referentie
2022 0000198504

Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.

Geachte heer Looman,

Naar aanleiding van het ontvangen definitief conceptrapport 'Onderzoek Defensiemusea', stuur ik u bijgaand mijn reactie

Aanleiding

De Stichting Koninklijke Defensiemusea (SKD) heeft aangegeven dat het museaal bestel niet toekomt bestendigs en de jaarlijkse subsidie de komende jaren structureel zal moeten worden verhoogd. Daarnaast heeft de SKD aangegeven dat er de komende jaren aanzienlijk geïnvesteerd zal moeten worden in de huisvesting van drie van de vier locaties.

Voortraject

Mijn voorganger heeft de SKD gevraagd meerdere scenario's uit te werken, waaronder mogelijke incorporatie van het Mariniers- en Marechausseemuseum bij respectievelijk het Marinemuseum en het Nationaal Militair Museum. Om de onafhankelijk van de aangeleverde cijfers te waarborgen heeft de SKD de firma Deloitte verzocht om diverse scenario's uit te werken. Hierbij is verzocht om de Stichting Museum der Koninklijke Marechaussee en de Stichting Historische Verzameling Korps Mariniers hierbij te betrekken opdat de uitkomsten ook door hen onderschreven worden. Bovenstaand scenario anticipeerde op de visie van de algemeen directeur van de SKD, de heer Van Vlijmen en strookte met aanbevelingen gedaan in "Kracht door eenheid – Een evaluatie van de subsidie aan de Stichting Koninklijke Defensiemusea over de periode 2014-2018 (2019)". Deze evaluatie uit 2020 is opgesteld ingevolge de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) die voorschrijft dat (grote) subsidies eens in de vijf jaar moeten worden beoordeeld op hun doeltreffendheid en doelmatigheid.

Uitwerking

De SKD heeft de rapportage van Deloitte op 11 maart jl. aan mij aangeboden, met de constatering dat alleen de financiële ondergrens is doorgerekend en de ambitievariant circa € 56 miljoen bedraagt. De rapportage is vervolgens aan de ADR aangeboden om deze te beoordelen op juistheid, volledigheid en plausibiliteit conform mijn opdracht aan u van augustus 2021.

Pagina 1 van 2

De onderliggende reden hiervoor was om de aan Defensie voorgelegde investeringen onafhankelijk te laten toetsen op juistheid, volledigheid en plausibiliteit. Daarnaast kent ook een van de scenario's een politieke dimensie. Uw rapportage lees ik als een onafhankelijk keurmerk waarbij door u wordt geconcludeerd dat de aangeleverde cijfers juist, volledig en plausibel zijn, onder het door u gemaakte voorbehoud dat geen assurance-werkzaamheden zijn uitgevoerd. Ik verwacht dat de aangeleverde stukken het verdere besluitvormingsproces positief zullen ondersteunen.

Tenslotte constateer ik de volgende omissies: het is spijtig dat de SKD alleen de noodzakelijke investeringen door Deloitte heeft laten doorrekenen en niet haar ambitie scenario met het daarbij behorende ontwikkelpotentieel voor de toekomst. Daarnaast constateer ik dat de hoogte van de jaarlijkse subsidie (prijsspeel 2019) niet is afgezet op de hoogte van de jaarlijkse subsidie per 1 januari 2022. Ik ben mij ervan bewust dat deze zaken buiten de opdracht aan de ADR vallen.

Afsluiting

Ik wil u bedanken voor het onderzoek en hieruit voortvloeiende aanbevelingen. Mochten de ontwikkelingen inzake dit dossier daar aanleiding voor geven, dan zal ik in de toekomst gaarne weer een beroep op u willen doen.

DE PLAATSERVANGEND COMMA ANT DER STRIJDKRACHTEN

Defensiestaf
Directie Plannen
Bestuursondersteuning CDS

Datum **05 OKT. 2022**

Onze referentie
BS2022022/83

Auditdienst Rijk

Postbus 20201
2500 EE Den Haag
(070) 342 77 00

